

Jokkmokksdeklarationen

Förklaring från den första sameparlamentarikerkonferensen

Jokkmokk 24 februari, 2005

Den historiska och första Sameparlamentarikerkonferensen, sammansatt av representanter från Sametingen i Finland, Norge och Sverige med deltagare av representanter för samerna i Ryssland, samlade i Jokkmokk den 24 februari 2005:

Anser denna församling vara en historisk milstolpe i det samepolitiska arbetet, och en påminnelse om att vi samer är ett folk, förenat genom vår gemensamma historia, kultur, språk och landområden, och en bekräftelse på att rikenas gränser inte skall eller kan bryta vår gemenskap;

Slår fast att de nordiska staterna, genom lappkodicillen av 1751, har erkänt samerna som ett folk med rätt till egen framtid, utan hinder av riksgränserna som då blev dragna. Det skedde genom att samerna försäkrades rätt till bruk av land och vatten, och omfattande interna självbestämelseordningar. Detta ligger väl i linje med modern folkrätt;

Förklarar att vi gemensamt anser oss förpliktade att förvalta och föra vidare vårt gemensamma arv från våra förfäder och –mödrar till det samiska samhällets bästa, och att vi fortsätter värna om våra omistliga urfolksrättigheter till land, vatten och naturresurser – grundat på vårt folks bruk av dessa områden genom urminnes tider;

Förklarar också att vi både är förpliktade, berättigade och beredda att förvalta utvecklingen av våra samhällen och områden på ett bärkraftigt sätt, och förväntar oss att nationalstaterna bidrar till detta genom att fullt ut erkänna, respektera, säkra och lägga förhållanden till rätta för ett genomförande av det samiska folkets rätt till självbestämmande i överensstämmelse med folkrättens regler;

Framhäver i det sammanhanget nödvändigheten av att nationalstaterna i överensstämmelse med gränstraktaten av 1751, lappkodicillen och folkrätten, fortsättningsvis erkänner och respekterar det samiska folkets rätt att själv bruka och förvalta egna naturrikedomar och resurser för det samiska samhällets bästa, och understryker att det samiska folket inte under några omständigheter kan fråntas sina försörjningsmöjligheter;

Understryker behovet av fortsatt bevarande och utveckling av samisk kultur, språk och utbildning, samiska traditioner och näringar, och vidkänner våra egna förpliktelser i dessa avseenden;

Förväntar oss att också nationalstaterna, i samarbete med Sametingen och i överensstämmelse med sina folkrättsliga förpliktelser, uppfyller sina förpliktelser så att samiska näringar, samisk kultur, språk och utbildning ska bevaras och utvecklas;

Anser det som viktigt att alla delar av det samiska samhället deltar i utformandet av våra samhällen, däribland kvinnor, barn, unga och äldre – som alla på sitt eget speciella sätt representerar en viktig förbindelselänk mellan vår historia, nutid och framtid;

Uttrycker stora förväntningar till den nordiska expertgruppens arbete med en nordisk samekonvention, och framhäver betydelsen av att även Ryssland på längre sikt inkluderas i arbetet med att erkänna och säkra samernas grundläggande rättigheter tvärs över landsgränserna;

Konstaterar med tillfredsställelse att den europeiska unionen nu har erkänt samerna som ett urfolk i Europa och att rättigheter knutna till samisk kultur, språk och näringar därmed också är en del av unionens konstitution;

Uttrycker sitt bekymmer över att Förenta Nationerna efter tjugo års arbete med en universell förklaring om urfolksrättigheter ännu inte har kommit fram till en kompromisstext som beskriver en universell minimistandard för urfolks rättigheter och friheter, samtidigt som de nordiska ländernas insatser i denna process under de senaste åren erkänns som ett viktigt bidrag i strävandena att uppnå konsensus;

Uttrycker vår erkännelse över Samerådets aktiva deltagande i förhandlingarna om en FN-förklaring om urfolks rättigheter, speciellt deras helhetliga textförslag som Samiskt Parlamentariskt Råd anslutit sig till;

Förklarar sig eniga om följande:

1. Finland, Norge, Ryssland och Sverige är förpliktade att erkänna och säkra samernas urfolksrättigheter, däribland historiska rättigheter till land, vatten och naturresurser.
2. Bevarandet, stärkandet och överföringen av samisk kultur, särskilt traditionella samiska näringar som renskötsel, jakt och fiske och andra naturbaserade näringar, är beroende av nationalstaternas erkännande och effektiva säkring av samernas historiska rättigheter till land, vatten och naturresurser, så som det skedde redan 1751. Detta ligger också i linje med nationalstaternas respektive förpliktelser i enlighet med FN:s konvention om civila och politiska rättigheter, speciellt artikel 1 och 27, och ILO:s konvention nr 169 om ursprungsfolk och stamfolk i självstyrande länder.
3. Understryker att nationalstaterna är förpliktade att fullt ut erkänna och säkra genomförandet av det samiska folkets rätt till självbestämmande i överensstämmelse med folkrätten, i synnerhet den gemensamma artikeln 1 i FN:s konventioner om civila och politiska rättigheter respektive ekonomiska, sociala och kulturella rättigheter.
4. I kraft av den folkrättsligt erkända rätten till självbestämmande har det samiska folket rätt att själv ta politisk ställning och främja sin egen ekonomiska, sociala och kulturella utveckling, och för egna ändamål råda över sina naturrikedomar och förekomster. Inte under några omständigheter kan det samiska folket fråntas sina försörjningsmöjligheter.

5. Nationalstaterna uppfordras å det starkaste till att säkra att pågående samiska rättsprocesser finner snara lösningar i samklang med historiska samiska rättigheter och folkrätten, och garanterar att slutsatser inte dras och beslut inte fattas förrän samerna har anslutit sig till dem.
6. Samisk rätt till självbestämmande innebär också att samerna har rätt till att själv representera sina rättigheter och intressen i nationella, regionala och internationella sammanhang, och det förväntas att nationalstaterna bidrar och lägger förhållanden till rätta för ett samiskt deltagande i regionala och internationella sammanhang, inklusive medlemskap i regionala och internationella organisationer där det är naturligt med sådant medlemskap.
7. Samerna i de fyra länderna är ett enda folk som har rätt att utveckla sitt samhälle, sina näringar, institutioner och framtidsvisioner, sitt språk och sin kultur tvärs över riksgränserna utan hinder, och nationalstaterna ombeds därför fullt ut harmonisera rättsliga, politiska, förvaltningsmässiga och ekonomiska villkor för samerna i de olika länderna.
8. Samiska kvinnor är bärare av grundläggande värderingar och kunskap som det speciellt ska läggas vikt vid. Det framhävs att de ska ges lika möjligheter att delta på alla områden i det samiska samhällslivet. Särskilda åtgärder bör vidtas för att säkra samiska kvinnors effektiva deltagande i samhällsliv och samhällsutveckling.
9. Samiska barn och unga är en viktig resurs i den samiska samhällsutvecklingen. De bör säkras möjligheter till undervisning i samiskt språk och samisk kultur och på samiska, och ges lika möjligheter till en framtid baserad på sin egen kultur. Norge, Sverige, Finland och Ryssland har tillsammans med Sametingen och Samiskt Parlamentariskt Råd ett speciellt ansvar att skapa och koordinera en enhetlig politik för samisk ungdom, särskilt inom undervisning och utbildning. Särskilda åtgärder bör vidtas för att säkra ett aktivt deltagande i samhällslivet och medbestämmande för samiska barn och ungdomar.
10. Arbetet med en nordisk samekonvention är en viktig process i förhållande till erkännande, säkring och samordning av samiska rättigheter, och för utvecklingen av det samiska samhällslivet över riksgränserna. I det sammanhanget är lappkodicillen en särskilt viktig grund.
11. De nordiska länderna förväntas fortsätta vara föregångsländer i erkännandet och utvecklandet av urfolks rättigheter. Det förväntas därför att en nordisk samekonvention ska representera ett historiskt framsteg i erkännandet av urfolks rättigheter, och att konventionen ska upprätthålla, säkra och styrka existerande folkrättsliga normer för urfolks rättigheter.
12. Expertgruppen för nordisk samekonvention, som förväntas överlämna sin viljeförklaring i november 2005, har en sammansättning av experter som gör att vi har stora förväntningar på deras förslag till samekonvention.
13. Det förväntas att Sametingen ges anledning att delta som likvärdig part i de mellanstatliga förhandlingarna om en slutlig konventionstext. Från samisk sida är

det ett absolut krav att en konventionstext inte kan antas och ratificeras utan Sametingens anslutning till den slutliga texten.

14. Finland, Norge och Sverige ombeds efter det att nordisk samekonvention vunnit laga kraft, också söka inkludera Ryssland i ett förpliktande och konventionsbaserat samarbete om samiska förhållanden och rättigheter.
15. Den europeiska unionens konstitutionella erkännande av samerna som ett urfolk i Europa förpliktar unionen till att verkställa särskilda åtgärder för att säkra samernas rättigheter, bland annat i förhållande till näringar, kultur och språk.
16. Nordiska stater som är medlemmar i europeiska unionen ombeds mot bakgrund av unionens konstitution och protokoll 3 om samerna, att initiera en process med målsättning att utveckla en intern urfolkspolitik för unionen.
17. Den senaste utvecklingen inom den europeiska unionen styrker behovet av samiskt deltagande och representation i förhållande till unionens institutioner och organ.
18. Finland, Ryssland och Sverige anmodas att snarast ratificera ILO:s konvention nr 169 om urfolk och stamfolk i självstyrande länder, medan Norge uppfordras att fullt ut genomföra sina förpliktelser i enlighet med ILO-konventionen.
19. Det förutsätts att den pågående processen om Finnmarksloven i Norge finner en lösning inom odiskutabla folkrättsliga ramar. Samiska egendoms- och besittningsrättigheter i Finnmark fylke måste identifieras och erkännas och samerna få tillräckligt inflytande över resursförvaltningen.
20. Frågor måste ställas angående den finska statens egendomsrätt till skogsområden som samerna har haft historisk egendomsrätt till. Andras bruk av samernas områden utgör ett hot mot traditionella samiska näringar, särskilt rennäringen. Vidare utgör andras bruk ett hot mot samisk kultur, språk, traditionell livsstil och därigenom samisk identitet. Regeringen i Finland måste i samråd med samerna verka för att lösa landrättighetsfrågan. Samerna måste ges rätt till självbestämmande över sina egna naturresurser. Innan landrättighetsfrågan är avklarad måste Finland avhålla sig från att vidta åtgärder som kan ha negativa konsekvenser för naturresurserna.
21. Tillgång till traditionella jakt-, fiske- och renbetesområden är en förutsättning för att bevara och utveckla samisk kultur. Det är inte hållbart att svenska domstolar praktiserar regler för bevisföring som är utformade efter svenskt icke-nomadiskt bruk av land. Resultatet är att samiska parter efter gällande rätt, i praktiken inte har möjlighet att driva rättstvister gällande rätt till land och vatten som de nyttjar och skatteländ. Samerna måste tillföras nödvändiga resurser så att de har möjlighet att pröva sina rättigheter till land och vatten i domstol.
22. Fiske i havet och andra näringskombinationer vid kusten är en central del av den samiska kulturen. Det är ett faktum att samiskt fiske idag är hotat och att ett växande antal fiskare har mist och fortsättningsvis mister sin rätt till fiske. Nationalstaterna är skyldiga att ge klara lagföreskrifter om samernas rätt till att

delta i fiske i havet och annat utnyttjande av marina resurser, och rätt att delta i förvaltningen av dessa resurser. Föreskrifterna måste återspegla det behov den samiska kulturen som helhet har av särskilda åtgärder för att kunna överleva som egen kultur.

23. Det anses som mycket avgörande för FN:s förhandlingar om en universell deklARATION om urfolks rättigheter, att de nordiska länderna tillsammans med andra likasinnade stater och urfolk, fortsätter arbetet med att komma fram till en kompromisstext. Det förväntas att nationalstaterna bidrar till Sametingens uppfyllande av sina förpliktelser gentemot det samiska folket genom att lägga förhållandena till rätta så att Sametingen kan fortsätta sitt aktiva och effektiva deltagande i FN-förhandlingarna om en urfolksdeklARATION.
24. Det förväntas att Sametingen, samiska organisationer och de respektive nationalstaterna fortsätter delta aktivt i arbetet i FN:s permanenta forum för urfolksfrågor, med målsättning att främja och beskydda urfolks rättigheter. Nationalstaterna ombeds också bidra med nödvändiga ekonomiska medel till genomförandet av FN:s andra dekad för världens urfolk.
25. Det är avgörande för det gränsöverskridande samepolitiska samarbetet att Samiskt Parlamentariskt Råd ges en förutsägbar och permanent finansiell basis för sin verksamhet. Nationalstaterna ombeds i samarbete med Sametingen och Samiskt Parlamentariskt Råd söka finna permanenta finansiella lösningar för verksamheten.
26. Det anses också som mycket viktigt för det gränsöverskridande samepolitiska samarbetet att Sametingens folkvalda representanter ges tillfälle att mötas för att diskutera gränsöverskridande frågor och utmaningar, och det beslutas härmed att det vart tredje år skall hållas en konferens för sameparlamentariker (Sameparlamentarikerkonferens). Samiskt Parlamentariskt Råd är ansvarigt för att organisera och anordna sådana konferenser som samlar Sametingens folkvalda representanter.